

գլա հայերի ամուսնութեան ճշգրիտ վիճակագրութիւնը Ականջը կանչի հայ հոգեոր իշխանութեան, որ մեզ համար գոնէ մի քանի թէև չոր ու ցամաք, բայց այնքան հետաքրքրական վիճակագրական ճշգրիտ նորութիւններ չէ տալիս Տալու դէպքումն էլ իւրաքանչիւր քանանան կաշխատի իր ծխականների, ամուսնութիւնների և ծնունդների թիւը կրճատելու

Ռուսիայի անուր ատանց - Փիլիպանդիայի 1802-1912 թ. 110 տարվայ ընթացքում Ռուսաստանը գրեթէ 4 անգամից աւելի է անել վիճակագրական աղիտակը ցոյց է տալիս, որ Ռուսաստանը 55-60 տարվայ ընթացքում գրեթէ կրկնապատկվել է և Ռուսաստանի այդ անուրը շատ աշող է:

Ռուսաստանը ունեցել է՝
1802 թ. - 38,125,000. 1812 թ. - 41,360.
1822 թ. - 50,070. 1832 թ. - 57,700. 1842 թ. - 63,500. 1852 թ. - 69,500. 1862 թ. - 73,500. 1872 թ. - 86,600. 1882 թ. - 102,400.
1892 թ. - 119,000. 1902 թ. - 137,500. 1912 թ. - 162,000 հազար շունչ:

Եւրոպական Ռուսաստանի 50 նահանգներումը 1867-1911 (45 տարվայ ընթացքում) ծնվել են 188,825,598 և մեռել են - 130,413,720 մարդ:

Ա. Գիւրջիան

Ընթերցողի ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻՑ

XI

Հայ տաղանդը նոր նուաճումներ է անում Եւրոպայում:

Եւ Պարիզի թերթերը Սենայի փերից այդ նուաճումները մասին նորանոր լուրեր են բերում մեզ:

Մենք մեր յօդուածները մէկուժ արդէն խօսել ենք հայազիւ երիտասարդ նկարիչ Հրանտ Ալեանի ցրտած ընթացիկութեան մասին ֆրանսիայում և այժմ ուրախութեամբ վերադառնում ենք նրան:

Ալեանի նկարները Պարիզի «Անկախ» ներքե ցուցահանդիսում մի ընդունիչութիւն են դառն ֆրանսիացիների կողմից. նա արժանացել է մրցանակի, Պարիզի թերթերը լցված են նրա տաղանդը գովաբանող յօդուածներով, և նրա նկարները ծախվում են մեծ գնով:

Եւ կարծես կեանքի դառը հեզնանքի շնորհիւ այդ նոյն օրը «Մշակի» մէջ ես կարդում եմ մի ուրիշ տաղանդաւոր հայ նկարչի՝ Բաշինջաղեանի պատկերների ցուցահանդէսի մասին թիֆլիսում:

Որքան տարբերութիւն այնտեղ՝ Պարիզում և այստեղ՝ թիֆլիսում:

Այնտեղ, օտար հասարակութեան մէջ, օտար քաղաքում հայ երիտասարդ նկարչի գործերը գովաբաններին են արժանանում. նա խրախուսվում է. իսկ այստեղ՝ հայութեան կենսութեամբ՝ տարիների ընթացքում անուն վաստակած, տաղանդաւոր հայ նկարչի ցուցահանդէսը տարեկան 2-3 մարդ է յաճախում: Այնտեղ ֆրանսիական թերթերը հայ նկարչի պատկերները մասին գրված յօդուածներով լցնում են իրանց էջերը, իսկ այստեղ հայ թերթերը՝ մի ուրիշ հայ նկարչի պատկերները մասին մի խօսք անդամ չեն ասում:

Այնտեղ խրախուսանք, իսկ այստեղ սառը

անտարբերութիւն. այնտեղ կեանք, իսկ այստեղ մեռելութիւն:

Երկու հայ տաղանդներ են մեր առաջ, մէկը իր հայրենիքում, իսկ միւսը օտար երկրում:

Եւ այն ժամանակ, երբ հայրենիքի տաղանդը մոռացութեան, անտարբերութեան է մատնվում իր հայրենակիցների կողմից, որոնց մէջ, որոնց համար նա գործել, աշխատել է իր ամբողջ կեանքի ընթացքում, օտար երկրում դանդաղ տաղանդը, որը դեռ շատ քիչ բան է արել, որը դեռ նոր է հրապարակ գալիս, օտարների կողմից դժարատու է, խրախուսանքի արժանանում:

Այդպէս է եղել միշտ մեր՝ հայերիս մօտ: «Մարգարէն իր հայրենիքում պատիւ չունի». այդ առածը մեր մէջ միշտ արդարանում է:

Մենք գնահատել, խրախուսել չենք կարողանում մեր տաղանդներին և յուզվում, բորբոքվում ենք, երբ նրանք սկսում են գործել օտար իրականութեան մէջ, ուր նրանք գնահատութիւն են գտնում:

Տարիների ընթացքում մեր իրականութեան մէջ ամեն տեսակ զրկանքներ կրելով գործում է մեր տաղանդաւոր նկարիչ Բաշինջաղեանը, տուել է մեր հայրենիքի բազմաթիւ գեղեցիկ տեսարաններ. նրա «Արարատն» ու «Անանայ լիճը» հրճուանք են ազդում նոյնիսկ օտարների վրա. և սակայն այդ պատկերներից և ոչ մէկը չէ գնել, կրեստներ, որոնց փառաւոր դասիւնները պատերը օտար նկարիչների հաղաւթներ արժեցող պատկերներով են զարդարված:

Եւ մենք դեռ բողոքում ենք, յուզվում, երբ մեր տաղանդները, ուժասպառ դառնալուց յետոյ, գնում են օտար հօրիզոնների տակ, օտար իրականութեան մէջ գործելու:

Ալեանի Կովկասումն էր, թիֆլիսում ու Բազում, քաղցած ու անգործ. նրա պատկերները խանութների ցուցահանակներն էին զարդարում, և ոչ ոք չէր ուզում գնել նրանց, խրախուսել երիտասարդ նկարչին. ոչ ոք չէր ճանաչում նրան:

Եւ սակայն բաւական էր նրան Կովկասից Պարիզ չուել, և անհնա տաղանդաւոր նկարչի հռչակ է ստանում, խրախուսվում օտարների կողմից:

Միշտ այդպէս ենք մենք:

Միայն փախցնել կարող ենք մենք մեր տաղանդներին:

Բագու Վաղարշակ Թումանյան

ԳԻՒՂԱՑՈՒ ԻՆՔՆԱԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԶԱՐԹՆՈՒՄԸ

Գիւրք (Բագուի նահ.), 2 օգոստոսի
Ամբողջ գաւառում մի ուրախալի և միութարական երևոյթ, որ աչքի է ընկնում այդ դիւզացիութեան կամաց-կամաց ինքնագիտակցութեան դալն է: Հասարակական ոյժերով դպրոցներ բանալը, վարկային ընկերութիւններ հիմնելը և մշակութեան ձեւի մէջ փոփոխութիւն մտցնելը անցեալ 1912-ից մնացած սակաւաթիւ, բայց աւելի աչքի ընկնող զբաղան կողմերն են: Այս տարի էլ յիշատակութեան արժանի նոր երևոյթներ կան, որոնք պակաս ապացոյց չեն գիւղա-